

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum pax sit effectus charitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

eor, quamdiu non habet, id quod uult. Et si habet aliquid quod uult, tamen ad huc restat ei aliquid uolendum, quod simul habere non potest: haec autem unio non est de ratione concordia: Vnde concordia importat unionem appetituum diuersorum appetituum: pax autem supra hanc unionem, importat et appetituum unius appetentis unionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Aug. loquitur de pace, quae est unio hominis ad alium, & hanc pacem dicit esse concordiam, non quamlibet, sed ordinatam, ex eo scilicet, quod unus homo concordat cum alio, secundum illud quod utriusque conuenit: Si enim homo concordat cum alio non spontanea uoluntate, sed quasi coactus timore alicuius mali sibi imminetis, talis concordia non est uera pax: quia non conseruatur ordo utriusque concordantis, sed perturbatur ab aliquo timorem inferente. Et propter hoc praemittit, quod pax est tranquillitas ordinis, quae quidem tranquillitas consistit in hoc, quod omnes motus appetituum in uno homine conuiescant.

AD SECUNDUM Dicendum, quod si homo simul cum alio homine in idem consentiat, non tamen consensus eius est omnino sibi unius, nisi et sibi inuicem omnes motus appetituum eius sint consentientes.

AD TERTIUM Dicendum, quod paci opponitur duplex dissensio, scilicet dissensio hominis ad seipsum, & dissensio hominis ad alterum: concordia autem opponitur haec sola secunda dissensio.

ARTICVLVS II.

Utrum omnia appetant pacem.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non omnia appetant pacem. Pax enim, secundum Dion. est unitiua consensus: sed in his, quae cognitione carent, non potest uniri consensus, ergo hi in modo pacem appetere non possunt.

1. Praet. Appetitus non fertur simul ad contraria: sed multi sunt appetentes bella, & dissensiones: ergo non omnes appetunt pacem.

2. Praet. Solum bonum est appetibile: sed quaedam pax uidetur esse mala, alioquin Dominus non diceret Matt. 10. Non ueni mittere pacem: ergo non omnia appetunt.

3. Praet. Illud quod omnia appetunt, uel esse summum bonum, quod est ultimus finis: sed pax non est huiusmodi, quia etiam in statu uiae habetur, alioquin frustra Dominus mandaret Mar. 9. Pacem habete in ter uos: ergo non omnia pacem appetunt.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 39. de Citi. Dei, quod omnia pacem appetunt. & idem etiam dicit Dion. 9. c. de diu. nomi.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc ipso, quod homo aliquid appetit, consequens est ipsum appetere eius, quod appetit, affectionem, & per consequens remotionem eorum, quae affectionem impediunt. Potest autem impediuntur affectionem impediuntur per contrarium appetitum uel suum ipsius, uel alterius: & utriusque tollitur per pacem, sicut supra dictum est. Et ratio necesse est, quod omne appetens appetat pacem, in quantum. Nonne appetens appetit tranquille, & sine impedimento peruenire ad id, quod appetit, in quo consistit ratio pacis, quam Aug. diffinit tranquillitate ordinis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod pax importat unionem non solum appetitus intellectualis, seu rationalis, aut animalis, ad quos potest pertinere consensus, sed etiam appetitus naturalis. Et ideo Dionysius

† dicit, quod pax est operatiua & consensus, & connaturalitatis, ut in consensu importetur unio appetituum ex cognitione procedentium: per connaturalitatem autem importetur unio appetituum naturalium.

AD SECUNDUM dicendum, quod illi qui bella quaerunt & dissensiones, non desiderant, nisi pacem, quam se habere non aestimant. Vt n. dictum est, non est pax si quis cum alio concordet contra id, quod ipse magis uellet: ideo homines quaerunt hanc concordiam rumpere bellando, tamquam defectum pacis habentem, ut ad pacem perueniant, in qua nihil eorum uoluntati repugnet. Et propter hoc omnes bellantes quaerunt per bella ad pacem alioquin peruenire perfectiorem, quam prius haberent.

AD TERTIUM dicendum, quod pax consistit in quietatione, & unione appetitus. Sicut autem appetitus potest esse simpliciter boni, uel boni apparentis: ita etiam & pax potest esse & uera, & apparens. Vera quidem pax non potest esse, nisi circa appetitum ueri boni: quia omne malum, et si in aliquid appareat bonum, unde ex aliqua parte appetitum quietet, habet tamen multos defectus, ex quibus appetitus remanet inquietus, & perturbatus. Unde pax uera non potest esse nisi in bonis, & bonorum. Pax autem, quae malorum est, est pax apparens, & non uera. Unde dicitur Sapient. 14. In magno uiuentes in scientia bello, tot, & tam magna mala pacem appellant.

AD QUARTUM dicendum, quod cum uera pax non sit nisi de bono, sicut dupliciter habetur uerum bonum, scilicet perfecte & imperfecte: ita est duplex pax uera, quaedam perfecta, quae consistit in perfecta fruitione lumini boni, per quam omnes appetitus uniuersum quietati in uno: & hic est ultimus finis creaturae rationalis; secundum illud Psalm. 147. Qui posuit fines tuos pacem: Alia est pax imperfecta, quae habetur in hoc mundo: quia et si principalis anima motus quiescat in Deo, sunt tamen aliqua repugnancia & intus, & extra, quae perturbant hanc pacem.

ARTICVLVS III.

Utrum pax sit proprius effectus charitatis.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod pax non sit proprius effectus charitatis. Charitas enim non habetur sine gratia gratum faciente: sed pax a quibusdam habetur, qui non habent gratiam gratum facientem, sicut & Gentiles aliquando habent pacem: ergo pax non est effectus charitatis.

1. Praet. Illud non est effectus charitatis, cuius contrarium cum charitate esse potest: sed dissensio, quae contrariatur paci, potest esse cum charitate. Videmus enim quod etiam sacri doctores, ut Hieronymus & Augustinus in aliquibus opinionibus dissenserunt, Paulus etiam, & Barnabas dissensisse leguntur Act. decimo quinto: ergo uidetur, quod pax non sit effectus charitatis.

2. Praet. Idem non est proprius effectus diuersorum: sed pax est effectus iustitiae, secundum illud Isa. trigesimo secundo. Opus iustitiae est pax: ergo non est effectus charitatis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psalm. 118. Pax multa diligentibus legem tuam.

RESPON. Dicendum, quod duplex unio est de ratione pacis, sicut dictum est, quarum una est secundum ordinationem propriorum appetituum in unum: alia uero est secundum unionem appetitus proprii cum appetitu alterius: & utramque unionem efficit charitas. Primam quidem unionem, secundum quod Deus diligitur

† cap. 11. de diu. nomi.

In corp. art.

3. q. 89. ar. 6. cor. Et mal. q. 10. ar. 2. cor. Et vii. q. 3. ar. 3. ad 17. Et opui. 4. c. 2.

* Epist. 8. & 9. & 11. iter opera Aug. tom. 2.

Ar. 1. 1. n. 1. quatuor.

tur ex toto corde, ut scilicet omnia referamus in ipsum, & sic omnes appetitus nostri referunt in unum. Aliam uero prout diligimus proximum, sicut nos ipsos, ex quo contingit, quod homo uult implere uoluntatem proximi, sicut & sui ipsius. Et propter hoc inter amabilia unum ponitur identitas electionis, ut patet in 9. Ethic. & Tullius dicit in li. 7. de Amicitia, quod amicorum est idem uelle, & nolle.

* li. 9. Ethic. 4. to. 7. Tullius in 3. fol. ante mediū libri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod a gratia gratum faciente nullus deficit, nisi propter peccatum, ex quo contingit, quod homo sit auersus a fine debito, in aliquo in debito finem constituens. Et secundum hoc appetitus eius non inhaeret principaliter uero finali bono, sed apparenti. Et propter hoc sine gratia gratum faciente non potest esse uera pax, sed solum apparens.

Lib. 9. c. 1. & 3. to. 5.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 9. Ethic. Ad amicitiam non pertinet concordia in opinionibus, sed concordia in bonis conferentibus ad uitam, & praecipue in magnis, quia dissentire in aliquibus paruis, quasi non uidetur esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet aliquos charitatem habentes, in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci, quia opiniones pertinent ad intellectum, qui praecedit appetitum, qui per pacem unitur. Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensio in aliquibus paruis non est contra charitatem. Procedit enim talis dissensio ex diuersitate opinionum, dum unus aestimat hoc, de quo est dissensio, pertinere ad illud bonum, in quo conueniunt: & alius aestimat non pertinere. Et secundum hoc talis dissensio de minimis, & de opinionibus, repugnat quidem paci perfecte, in qua plene ueritas cognoscitur, & ois appetitus conplebitur: non tamen repugnat paci imperfectae, qualis habet in uia.

AD TERTIVM Dicendum, quod pax est opus iustitiae indirecte, in quantum scilicet remouet prohibens: sed est opus charitatis directe, quia secundum propriam rationem charitas pacem causat. Est enim amor uis unitiua, ut Dionysius dicit 4. cap. de diuini nominis. Pax autem est unio appetitiuarum inclinationum.

¶ Super quaest. uiginti nona articulum quartum.

Ca. 4. in parte 2. & parte 1. in medio.

IN articulo 4. omittitur secundo & tertio, nota quod cum dicitur, quod pax est actus charitatis, potius causalis quam formalis propositio est. Pax namque significare formaliter uidetur pertentionem consequentem actum charitatis, quo Deus, proximus que amatur. Et quia perfectio illa non est res absoluta, distincta ab actu charitatis, sed est uel ipse actus, uel ueniens appetitiones in unum, uel proprietates relatiuae consequens ipsam (& hoc magis uidetur uerum, & consonat fundamento, scilicet unio appetitiui, & auctoritati Augustini 19. de ciuitate Dei, scilicet quod est tranquillitas ordinis) se-

Lib. 19. c. 11. tom 5.

q. p. 20. art. 4.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pax sit uirtus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod pax sit uirtus. Precepta enim non dantur nisi de actibus uirtutum: sed dantur praeccepta de habenda pace, ut patet Marci 9. Pacem habete inter uos: ergo pax est uirtus.

¶ 2. Præter. Non meremur, nisi i actibus uirtutum, sed facere pacem est meritorium, sicut illud Matth. 5. Beati pacifici, quoniam filii Dei uocabuntur: ergo pax est uirtus.

¶ 3. Præter. Vitia uirtutibus opponuntur: sed dissensiones, quae opponuntur paci, numerantur inter uitia, ut patet ad Galat. 5. ergo pax est uirtus.

SED CONTRA Virtus non est finis ultimus, sed uia in ipsum; sed pax est quodammodo finis ultimus, ut Augustinus dicit 19. de ciuitate Dei: ergo pax non est uirtus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, cum omnes

actus se inuicem consequuntur, secundum eandem rationem ab agente procedentes, omnes huiusmodi actus ab una uirtute procedunt, nec habent singuli singulas uirtutes, a quibus pcedant, ut patet in rebus corporalibus. Quia enim in do liquefacit, & rarefacit, non est in rebus liquifacitua, & alia rarefacitua: sed commo- operatur ignis per unam suam uirtutem uam. Cum ergo pax causetur ex charitate ipsam rationem dilectionis Dei & proximi sum est, non est alia uirtus, cuius pars sit prius, nisi charitas: sicut & de gaudio dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod acceptum datur de pace habenda, quia charitatis: & propter hoc etiam est actus meritorius ideo ponitur inter beatitudines, quae sunt uirtutis perfectae, ut supra dictum est. Quia uero fructus, in quantum est quoddam finalis, habet dulcedinem habens. Et per hoc patet, quod in uita opponuntur secundum diuersitatem. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratio-

AD TERTIVM dicendum, quod uirtus ta uita opponuntur secundum diuersitatem. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratio-

QVAESTIO XXX.

De Misericordia, in quatuor articulis.

OSTEA considerandum est de misericordia. ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor articuli. Primo, Vtrum malum sit in corde ex parte eius, cuius misericordia. Secundo, Quorum sit misericordia. Tertio, Vtrum misericordia sit uirtus. Quarto, Vtrum sit maxima uirtutum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum malum sit proprie motiuum ad misericordiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur non proprie sit motiuum ad misericordiam. Vt enim supra ostensum est, culpa est malum, quam pena: sed culpa non est proprie ad misericordiam, sed magis ad iram. Ergo malum non est misericordiae motiuum. Ea, quae sunt crudelia, uidentur quendam excessum malum habere. Philosophus dicit in 2. Rhetor. quod dicitur misericordiam, & expulsiuum misericordiam, in quantum huiusmodi, non est motiuum ad misericordiam.

¶ 2. Præterea. Signa malorum non uidentur sed signa malorum magis prouocant ad misericordiam, ut patet per Philosophum in 2. Rhetor. ergo malum non est proprie motiuum ad misericordiam.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 2. secundo libro, quod misericordiam prouocant ad misericordiam: sed motiuum ad misericordiam est malum: ergo motiuum ad misericordiam est malum.

RESPON. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 19. de ciuitate Dei, misericordia est aliena motiuum pro corde compassio, qua utique prouocatur